

Na osnovu člana 4.2 Zakona o prijenosu, regulatoru i operatoru sistema električne energije u Bosni i Hercegovini ("Službeni glasnik BiH", br. 7/02, 13/03, 76/09 i 1/11) i čl. 28., 29., 30., 31., 33. i 36. Metodologije za izradu tarifa za usluge prijenosa električne energije, nezavisnog operatora sistema i pomoćne usluge – Drugi prečišćeni tekst ("Službeni glasnik BiH", broj 68/21), na sjednici Državne regulatorne komisije za električnu energiju, održanoj 8. decembra 2021. godine, donijeta je

ODLUKA

O ODREĐIVANJU KOEFICIJENATA I GRANIČNIH CIJENA ZA POMOĆNE USLUGE

Član 1. *(Predmet)*

Ovom Odlukom određuju se koeficijenti za izračune veličina u sistemu pomoćnih usluga i granične cijene pomoćnih usluga u svrhu nabavke usluga koje na balansnom tržištu obavlja Nezavisni operator sistema u Bosni i Hercegovini.

Član 2. *(Automatska obnova frekvencije (sekundarna regulacija))*

Koeficijenti i granične cijene za kapacitet i energiju automatske obnove frekvencije aFRR (sekundarne regulacije) određuju se u sljedećim iznosima:

- cjenovni koeficijent kapaciteta automatske obnove frekvencije iznosi 1,2
($k_{SecCap} = 1,2$),
- osnovna (bazna) cijena kapaciteta automatske obnove frekvencije iznosi 35,83 KM/MW/h
($p_{BaseSecCap} = 35,83$ KM/MW/h),
- granična cijena kapaciteta automatske obnove frekvencije za svaki mjesec iznosi 43,00 KM/MW/h
($p_{MaxSecCap} = 43,00$ KM/MW/h),
- koeficijent naknade za neosigurani kapacitet automatske obnove frekvencije iznosi 1,1
($k_{PenSecCap} = 1,1$),
- razlika cijena energije automatske obnove frekvencije nagore i nadolje iznosi 40 KM/MWh
($S = 40$ KM/MWh).

Član 3. *(Ručna obnova frekvencije (tercijarna regulacija))*

Koeficijenti i granične cijene za kapacitet i energiju ručne obnove frekvencije mFRR (tercijarne regulacije) određuju se u sljedećim iznosima:

- cjenovni koeficijent kapaciteta ručne obnove frekvencije iznosi 1,1
($k_{TerCap} = 1,1$),
- cijena kapaciteta ručne obnove frekvencije iznosi 8,18 KM/MW/h
($p_{TerCap} = 8,18$ KM/MW/h),
- granična cijena kapaciteta ručne obnove frekvencije nagore iznosi 9,00 KM/MW/h
($p_{MaxTerCapUp} = 9,00$ KM/MW/h),
- granična cijena kapaciteta ručne obnove frekvencije nadolje iznosi 2,10 KM/MW/h
($p_{MaxTerCapDow} = 2,10$ KM/MW/h),
- cjenovni koeficijent granične cijene balansne energije ručne obnove frekvencije nagore iznosi 6,0
($k_{MaxTerEnUp} = 6,0$),

- granična cijena energije ručne obnove frekvencije nagore iznosi 659,64 KM/MWh ($p_{MaxTerEnUp} = 659,64$ KM/MWh),
- cjenovni koeficijent granične cijene balansne energije ručne obnove frekvencije nadolje iznosi 3,65 ($k_{MaxTerEnDow} = 3,65$),
- granična cijena energije ručne obnove frekvencije nadolje iznosi -401,28 KM/MWh ($p_{MaxTerEnDow} = -401,28$ KM/MWh),
- koeficijent naknade za neosigurani kapacitet tercijarne regulacije iznosi 1,1 ($k_{PenTerCap} = 1,1$).

Član 4. (Debalansi)

Koeficijenti za obračun debalansa određuju se u sljedećim iznosima:

- koeficijent uz cijenu pozitivnog debalansa iznosi 1 ($k_+ = 1$),
- koeficijent uz cijenu negativnog debalansa iznosi 1 ($k_- = 1$).

Član 5. (Regulacija napona i reaktivne snage)

Koeficijent naknade za rad proizvođača u kapacitivnom režimu određuje se u iznosu 0 ($k_{RG} = 0$).

Član 6. (Prekomjerno preuzeta reaktivna energija)

Cjenovni koeficijent prekomjerno preuzete reaktivne energije iz prijenosnog sistema određuje se u iznosu 0 ($k_R = 0$).

Član 7. (Završne odredbe)

- (1) Stupanjem na snagu ove Odluke prestaje da važi Odluka o određivanju koeficijenata i graničnih cijena za pomoćne usluge ("Službeni glasnik BiH", broj 68/17).
- (2) Ova Odluka stupa na snagu danom donošenja i objavit će se u "Službenom glasniku BiH".

Broj 04-28-5-326-1/21
8. decembra 2021. godine
Tuzla

Predsjedavajuća Komisije
Branislava Milekić

Obrazloženje

Koeficijenti i granične cijene pomoćnih usluga se određuju u skladu sa Metodologijom za izradu tarifa za usluge prijenosa električne energije, rad nezavisnog operatora sistema i pomoćne usluge – Drugi prečišćeni tekst (u daljem tekstu: Tarifna metodologija). Tokom dosadašnje primjene tržišnog modela balansiranja elektroenergetskog sistema BiH uočene su određene tendencije te se, u skladu sa ponašanjem učesnika i trendovima koji su prisutni na tržištu, javila potreba za novo određivanje koeficijenata i graničnih cijena za pomoćne usluge.

Kako je osiguranje automatske obnove frekvencije (sekundarne rezerve) u potrebnom obimu od suštinske važnosti za efikasno balansiranje (uravnoteženje) elektroenergetskog sistema, u tom cilju je obavljeno podešavanje granične cijene za pružanje ove usluge. Tokom šestogodišnjeg rada balansnog tržišta prosječan nivo pružanja rezerve automatske obnove frekvencije je bio u opsegu od 60% do 80%, zavisno od posmatrane godine. Posebno je bio izražen deficit pružanja ove usluge u nevršnom periodu (00-06 h), što je bilo uvjetovano tehnološkim načinom rada hidroproizvodnih kapaciteta. U tom smislu su postojali razlozi da se stimulira povećanje količina na strani ponude porastom granične cijena kapaciteta automatske obnove frekvencije. Međutim upitno je da li bi takav pristup rezultirao povećanom ponudom kapaciteta uzimajući u obzir navedena tehnološka ograničenja koja limitiraju ponudu proizvodnih objekata u nevršnom periodu. Granične cijene kapaciteta ručne obnove frekvencije nagore i nadolje također su zadržane su na ranijim vrijednostima, obzirom da su ponuđene i prihvaćene cijene u prethodnom periodu bile znatno manje od graničnih, te da je i fizički obim ponuđenih kapaciteta bio veći od potreba elektroenergetskog sistema.

U skladu sa članom 31. stav (5) Tarifne metodologije, granična cijena balansne energije ručne obnove frekvencije nagore jednaka je umnošku vrijednosti referentne cijene električne energije na tržištu p_{MR} i koeficijenta $k_{MaxTerEnUp}$. Prema informacijama sadržanim u pismu Nezavisnog operatora sistema u Bosni i Hercegovini (NOS BiH) broj: 1433-1/21 od 6. decembra 2021. godine, postupak godišnje nabavke energije za pokrivanje gubitaka u prijenosnom sistemu, čija cijena je relevantna za određivanje referentne cijene p_{MR} , nije okončan, jer su dostavljene ponude bile znatno iznad planiranog iznosa nabavke. Naime, ponuđene cijene za godišnju nabavku energije za pokrivanje gubitaka u prijenosnom sistemu bile su nekoliko puta veće od aktuelnih maloprodajnih cijena u Bosni i Hercegovini, koje u prosjeku iznose oko 150 KM/MWh, bez poreza i naknada. Uzimajući u obzir veličinu troškova nabavke energije za pokrivanje gubitaka, tarifa za sistemsku uslugu bi dostigla vrijednost koja je pet puta veća od postojeće, što bi izazvalo enormno povećanje troškova operatorâ distributivnog sistema, odnosno cijene za krajnje kupce električne energije.

Stoga se za potrebe određivanja graničnih cijena uzima prosječna cijena iz prethodno provedene nabavke energije za gubitke koja je iznosila 109,94 KM/MWh, u skladu sa članom 26. stav (6) Tarifne metodologije.

Na veleprodajnim energetskim tržištima cijene svih energenata u drugoj polovini 2021. godine ostvarile su do sada nezabilježen porast. Aktuelne veleprodajne cijene električne energije veće su od maloprodajnih, što je u suprotnosti sa ekonomskom teorijom i praksom. Također, aktuelne veleprodajne cijene u BiH nisu u korelaciji sa realnim troškovima proizvodnje. Navedeno rezultira ozbiljnom distorzijom i poremećajima postignutih cjenovnih odnosa, te remeti odnose između učesnika na tržištu električne energije u BiH.

Sagledavajući uzroke značajno poremećenog stanja na globalnom i evropskom tržištu energenata, na strani ponude uočava se rast cijena prirodnog gasa i uvoznog uglja, kao i povećanje cijena dozvola za emisije stakleničkih gasova, dok je istovremeno potražnja energenata povećana čemu je doprinijela relaksacija mjera koje su zbog pandemije COVID-19 uvedene 2020. godine. Međutim, uzimajući u obzir da proizvođači električne energije u BiH ne plaćaju dozvole za emisiju stakleničkih gasova, te da povećanje cijena prirodnog gasa i uvoznog uglja nema uticaja na troškove proizvodnje električne energije u BiH, koji se kreću u rasponu od 30 do 105 KM/MWh, zavisno od proizvođača i tipa proizvodne tehnologije, te da u bližoj budućnosti ne može doći do znatnijeg porasta troškova proizvodnje, van svake sumnje razumno je zadržati cijenu električne energije za pokrivanje gubitaka na nivou iz 2021. godine, u periodu dok NOS BiH ne bude u mogućnosti da nabavi energiju za pokrivanje gubitaka u prijenosnom sistemu po cijenama koje će barem približno odražavati troškove proizvodnje i neće izazvati tarifni šok kod krajnjih kupaca. Pri tome NOS BiH određuje nedostajući obim

električne energije i subjekte koji će pružiti potrebnu uslugu, odnosno obezbijediti energiju za pokrivanje gubitaka uz primjenu odgovarajuće cijene (109,94 KM/MWh), a sve u skladu sa članom 26. stav (6) Tarifne metodologije.

Članom 33. Tarifne metodologije normirano je da proizvodne jedinice priključene na prijenosni sistem na vlastiti trošak održavaju napon u propisanim granicama u skladu sa Mrežnim kodeksom i svojim pogonskim dijagramom, te da izuzetno u situaciji povišenih napona u prijenosnom sistemu, DERK može propisati naknadu koja se plaća proizvodnim jedinicama za rad u kapacitivnom (podpobudnom) režimu, uz uvjet da NOS BiH obavi analizu koja pokazuje da takav režim rada proizvodnih jedinica značajno doprinosi dovođenju napona u 400 kV i 220 kV čvorištima u granice propisane Mrežnim kodeksom. U odsustvu navedene analize, određeno je da koeficijent naknade za rad proizvođača u kapacitivnom režimu iznosi nula ($k_{RG} = 0$).

Cjenovni koeficijent prekomjerno preuzete reaktivne energije iz prijenosnog sistema je također određen u iznosu nula ($k_R = 0$) jer u uvjetima povišenih napona u elektroprijenosnom sistemu i prisutnog suficita reaktivne snage i energije, preuzimanje reaktivne energije iz prijenosnog sistema ima pozitivan uticaj na naponske prilike i na ovaj način preuzimanje reaktivne energije se dodatno stimulira.